Μια διασκεδαστική στρίγκλα

Σάββας Πατσαλίδης

☆

Από όλα τα έργα του Σαίξπηρ, *Η στρίγκλα που έγινε αρνάκι* αριθμεί τις περισσότερες διασκευές. Και δεν είναι τυχαίο. Είναι τόσο άκαμπτες οι θέσεις του απέναντι στα δύο φύλα, που ως έχουν δύσκολα κερδίζουν τη συμπάθεια ενός σύγχρονου θεατή. Μάλιστα, πολλοί βρετανοί κριτικοί έχουν φτάσει στο σημείο να πουν ότι το έργο πρέπει να αναπαυθεί πλέον στη βιβλιοθήκη.

Φέτος έχουμε αρκετά σεξπηρικά έργα στις θεατρικές μας σκηνές, μεταξύ των οποίων και δύο διασκευασμένες "στρίγκλες", χυμώδεις και εύστοχες. Η μία στην Αθήνα, από έναν ταλαντούχο νέο συγγραφέα, τον Π. Πασχίδη, στο θέατρο "Προσκήνιο" (με τον Γ. Μπέζο στον πρωταγωνιστικό ρόλο) και η άλλη στη Θεσσαλονίκη, στο "Θέατρο Φλέμιγκ", από την Καρίνα Ιωαννίδου, μια συγγραφέα εξοικειωμένη με τους κώδικες της κωμωδίας, τα διάφορα "τρεντς", με αίσθηση του ρυθμού, του τάιμινγκ, της ατάκας, αλλά και με γνώση των δυσκολιών που παρουσιάζει μια διασκευή.

Με γραφή ανάλαφρη, ειρωνική και ευθύβολη, χωρίς ηθικοπλαστικές θολούρες και διδακτικές κορόνες, η Ιωαννίδου κάνει το δικό της σχόλιο γύρω από τις έμφυλες σχέσεις. Οργανωτική αρχή της διασκευής της η ιδέα του παιχνιδιού, που έχει δύο μορφές (όπως και στον Σαίξπηρ), την ανταγωνιστική και τη μιμητική. Στην πρώτη περίπτωση έχουμε σε γκρο πλαν τις ταραγμένες σχέσεις του Σλάι/Τσίφτη με τη γυναίκα του Κατερίνα.

Στη δεύτερη, κυριαρχούν τα ρούχα, οι μεταμφιέσεις, οι μάσκες και τα προσωπεία, αλλά και η γλώσσα, συχνά μασκαρεμένη και αυτή, με τα συνεχή ολισθήματα, τα λογοπαίγνια και τις κουκουλομένες της έννοιες.

Στόχος όλων αυτών των παραπλανητικών παιγνίων, να καταδειχθεί πως πίσω από τα κοινωνικά φαινόμενα, πίσω από το επιβεβλημένο θέατρο της ζωής, δεν υπάρχουν ισχυρά και ασθενή φύλλα, πως το μόνο που σώζει ένα θεσμό όπως ο γάμος, δεν είναι η επιβολή αλλά η αγάπη και ο αλληλοσεβασμός. Πράγματα που ο σαιξπηρικός Σλάι/Πετρούκιο έχει προ πολλού ξεχάσει, για να τα θυμηθεί "παίζοντας", επαληθεύοντας αυτό που λένε πολλοί, ότι μέσα από το ψέμα του θεάτρου φτάνει κανείς στην αλήθεια των πραγμάτων.

Χρειάστηκε να μπουν και να βγουν δεκάδες μάσκες για να φτάσουμε στη σκηνή της αναγνώρισης, όπου η στρίγκλα δεν είναι κατ' ανάγκη η οποιαδήποτε Κατερίνα, αλλά ο οποιοσδήποτε άνθρωπος δεν έχει το γνώθι σαυτόν. Όπως ο Χριστόφορος Τσίφτης, ο ακαμάτης μέθυσος, που έχει κάνει τη ζωή της ταβερνιάρισσας γυναίκας του κόλαση και αυτή για να τον εκδικηθεί δέχεται να παίξει στην παράσταση ενός περιπλανώμενου θιάσου, ένα ρόλο που της δίνει τη δυνατότητα να γίνει αυτή που πάντα ονειρευόταν: αφέντισσα του εαυτού της και του σπιτιού της. Γελοιοποιεί τον άντρα της, που εν αγνοία του συμμετέχει και αυτός στο ίδιο δρώμενο ως άρχοντας Πετρούκιο και το έργο κλείνει με την επαναφορά στην πραγματικότητα και την αποκατάσταση της γαλήνης και της ευτυχίας.

Διασκευή στρωμένη, ξεκάθαρη, με ευανάγνωστους άξονες λειτουργίας, που γενικά στέκει, έχει κρατήματα. Περιθώρια βελτίωσης εκτιμώ πως υπάρχουν. Για παράδειγμα, κάποια κωμικά στοιχεία και σύγχρονες αναφορές έδιναν την εντύπωση πως δεν ήταν οργανικά ενταγμένα και πως επιβάλλονταν εκ των άνω για να βγάλουν το εύκολο γέλιο, προδίδοντας έτσι σχετική βιασύνη.

Επίσης, έλειπαν από τα στάδια μεταμόρφωσης του Τσίφτη κάποια αναγκαία ψήγματα αγωνίας και αυτοκριτικής, για να "στρογγυλέψει" το σκηνικό του πορτρέτο. Ενώ στην αρχή έχουμε μια απόλυτα υπάκουη γυναίκα και έναν μανιακό φαλλοκράτη σύζυγο, περνάμε στο τέλος του έργου στον απόλυτο συμβιβασμό, τον οποίο ο Τσίφτης δείχνει να δέχεται μάλλον αβασάνιστα. Εδώ ίσως η συγγραφέας θα μπορούσε να ενισχύσει το σχόλιό της εστιάζοντας και στον ρόλο που παίζει το κοινωνικό περιβάλλον στη διαμόρφωση χαρακτήρων και συμπεριφορών. Και αυτό με φέρνει στην τελευταία παρέμβασή μου, που είναι πιο γενική.

Η Ιωαννίδου, σχεδόν σε όλα της τα έργα, στρέφεται στις σχέσεις των δύο φύλων, και τις σχολιάζει μέσα από τη σκοπιά της γυναίκας. Ενδιαφέρουσα επιλογή, και με μπόλικο υλικό προς θεατρική εκμετάλλευση. Όμως, αυτό που έχουν δείξει ανάλογες προσπάθειες σε χώρες με πολύ ανεπτυγμένο γυναικείο θέατρο, για να πετύχει ένα τέτοιο εγχείρημα απαιτούνται τρόποι σκέψης και δόμησης που να ξεφεύγουν από τα δεδομένα της γραμμικής αφήγησης και να μπορούν να ξαφνιάσουν με τους απρόβλεπτους συνδυασμούς τους και κατά συνέπεια να τοποθετούν τα δεδομένα σε άλλες βάσεις.

Τώρα, στο πρακτικό μέρος, ο σκηνοθέτης Γρηγόρης Μήττας σωστά πράττοντας μόνταρε τη διασκευή της Ιωαννίδου στους ρυθμούς ενός λαϊκού δρωμένου αρκετά

χαλαρού, για να μπορεί να φιλοξενήσει με άνεση τους νέους και εν πολλοίς άπειρους μαθητές-ηθοποιούς του. Δεν θεωρώ έντιμο εδώ να ξεχωρίσω και να αξιολογήσω παιδιά που βρίσκονται ακόμη στο στάδιο μαθητείας. Αυτό που μπορώ να πω είναι ότι όλοι (Βαλσαμίδης, Στέφα, Γιαμαλίδου, Ζαχαριάδου, Ζυμαρά) έκαναν αυτό που μπορούσαν και το έκαναν με ενθουσιασμό και μεγάλη αγάπη. Και πιστέψτε με, αυτό που είδαμε ήταν μια ελπιδοφόρα και ανθηρή προσπάθεια επάνω σε ένα κείμενο γραμμένο με κέφι, από μια συγγραφέα που ξέρει πώς να κερδίζει την προσοχή του θεατή.

Τα σκηνικά της Γ. Παπαθεοδώρου λιτά, εύκολα στη μετακίνηση και στις μεταλλαγές. Τα κοστούμια της πλούσια, με έξυπνες λύσεις. Διασκέδασα με τα ειρωνικά μουσικά ιντερμέδια του Ο. Κόκκινου που έκαναν τραμπάλα ανάμεσα στο τσιφτετέλι, το βαλς και γενικότερα την υψηλή δυτικότροπη μουσική.

Εύσημα και στο κοινό, που χωρίς την ενεργό συμμετοχή του η συγκεκριμένη παράσταση δύσκολα περπατάει. Όταν πάτε (και αξίζει να πάτε) και σας φέρει η τύχη (ή η ατυχία) να καθήσετε στην πρώτη ή δεύτερη σειρά κοιτάξτε να έχετε και κανένα μπισκοτάκι μαζί σας, καμιά τσίχλα, οτιδήποτε. Θα σας χρειαστεί. Τώρα το πώς και το γιατί, αφήστε το στους ηθοποιούς. Αυτοί ξέρουν.

Αγγελιοφόρος της Κυριακής

16 Μαρτίου 2003